

Årsmelding Egede Instituttet 1999

1. Styret og administrasjonen

Egede Instituttets styre har fra årsmøtet 1999 bestått av Tormod Engelsviken (leder), Lars Erik Nordby (nestleder), Sigrun Møgedal, Mirjam Bergh, Jan-Martin Berentsen (gjenoppnevnt av staten for en ny treårsperiode f.o.m. 1/1-99), Tore Laugerud (instituttleder) - og varamedlemmer Kristin Norseth, Ernst Harbakk og Harry Vik. Det har vært holdt 4 møter, og 22 saker har vært behandlet.

Instituttet har vært ledet av misjonsprest, cand. theol. Tore Laugerud, i 30 prosent stilling. Instituttleder har også vært redaksjonssekretær, f.o.m. nr 2/99 medredaktør for Norsk tidsskrift for misjon. Biblioteket har vært ledet av bibliotekar Eva Berger Jørgensen, i halv stilling. Hun ble sykemeldt i november 1999. Oppgavene i biblioteket har senere vært ivaretatt av teologi- og bibliotekarstudent Terje Fredwall i et timeengasjement tilsvarende ca 30 prosent stilling. Arbeidet med nyreligiøsitet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall i 20 prosent stilling. Professor dr. theol. Jan-Martin Berentsen har vært ansvarlig redaktør av Norsk tidsskrift for misjon. Regnskapet har vært ført av regnskapskontoret Jorunn Nordstrand A/S. Styret vil rette en hjertelig takk til de ansatte for godt arbeid i året som er gått.

2. Aktiviteter

2.1. *Forskningsprosjekter*

Instituttet samarbeider med Stiftelsen Kirkeforskning om forskningsprosjektet *Misjonerende menigheter. En undersøkelse av holdnin-*

ger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske kirke. Prosjektet er treårig med start i 1998 og utføres av Harald Hegstad, KIFO/Menighetsfakultetet og instituttleder Tore Laugerud, Egede instituttet. For en nærmere beskrivelse av undersøkelsens innhold, problemstillinger og metoder, henvises til årsmeldingen for 1998.

I 1999 har det vært foretatt materialinnsamling i fire utvalgte menigheter med ulik menighetstypologi: Helgerud i Bærum kommune, Nord-Rana i Indre Helgeland prosti, Tune i Sarpsborg prosti og Sørnes i Sandnes prosti. Materialet består i hovedsak av feltintervjuer med ca 40 informanter samt skriftlige kilder. Det har også blitt samlet inn et omfattende statistisk materiale fra misjonsorganisasjonene. Parallelt med materialinnsamlingen har en drevet analysearbeid av en spørreskjemaundersøkelse blant menighetsrådsmedlemmene og de kirkelige ansatte i prostiene som de fire lokalmenighetene tilhører. En foreløpig presentasjon av materialet fra spørreskjemaundersøkelsen ble publisert i *Norsk tidsskrift for misjon* 4/99: «Ytremisjon i råds- og stabskirken».

Instituttet leder videre prosjektet *Nyreligiøsitet og folkereligiøsitet*. Prosjektet startet høsten 1998 og vil pågå i to år. Gjennom prosjektet ønsker en å belyse utviklingstrekk innen folkereligiøsiteten i Norge på nittitallet. Særlig er en interessert i hvordan folkereligiøsiteten påvirkes av nyreligiøsitet/New Age-inspirert tenkning. Prosjektet ledes av en styringsgruppe bestående av professor Leif Gunnar Engedal, Menighetsfakultetet (koordinator), instituttlektor Arne Tord Sveinall (sekretær) og instituttleder Tore Laugerud, Egede instituttet, professor Tormod Engelsviken, Menighetsfakultetet/Els styre, forsker Pål Kjetil Botvar (Diaforsk), førsteamanuensis Paul Otto Brunstad, Norsk Lærerakademi og kateket Wenche Yamamoto, Peterstiftelsen.

Prosjektet realiseres gjennom tre hovedelementer: a) studier og forskningsbidrag; b) konsultasjoner og seminarer; c) publisering av en antologi, der forskningsbidragene og annet artikkelstoff trykkes. Prosjektet legger vekt på tverrfaglighet og forener deskriptive og normativt orienterte bidrag. Ei ønsker gjennom prosjektet å involvere etablerte fagmiljøer, kirkelige og ikke-kirkelige, i et samarbeid, samt å stimulere ny forskning på området.

I 1999 har forskerne Pål Kjetil Botvar og Jorunn Lunestad foretatt en oppfølging av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjenestes (NSD) undersøkelse om religion, høsten 1998. NSDs spørreundersøkelse har vært fulgt opp gjennom kvalitative intervjuer med et utvalg

informanter i ulike deler av landet, som viser preferanse for alternativ religiøsitet. Som metodisk innfallsvinkel til intervjuene har en anvendt et livshistorieperspektiv.

Videre har det vært utlyst stipendier med særlig sikte på å stimulere yngre forskere. Fire søkere er plukket ut og tildelt stipendier til følgende delprosjekter: «Nyreligiøse førestillingar blant lærarstudentar i Volda», «Foreldres trospåvirkning og religiøse forestillinger blant konfirmanter», «Den syke kroppen - New Age og sykdom som selvrealisering» og «Nyreligiøs orientering og folkekirkelig deltagelse hos medlemmer av Alternativt Nettverk».

Styringsgruppa har videre planlagt problemstillinger og temaområder for en antologi, og etablert kontakt med og bestilt artikler fra en rekke etablerte forskere.

2.2. Kartleggings-, utrednings- og informasjonsarbeid

Et laget i 1999 betenkningen *Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid*. Betenkningen er skrevet på oppdrag fra Kirkerådet, og dannet grunnlag for behandlingen av saken på Kirkemøtet 1999. Som en programhandling ved overgangen til et nytt årtusen hadde Kirkemøtet gjort dette til sin hovedsak.

Betenkningen er på kort tid solgt i nærmere tre opplag (8000 eksemplarer) og har satt i gang en rekke prosesser: i menighetsråd, fagorganisasjoner, kirkeakademier, utdanningsinstitusjoner, kristne organisasjoner osv. Saken har også hatt gjennomslag i media, både i aviser, radio og fjernsyn. Dette har bl.a. ført til økt dialog mellom kirken og de alternativreligiøse miljøene, og skjerpet oppmerksomheten mot den nye spiritualiteten og dens betydning i de samfunnsvitenskapelige miljøene.

Egede instituttet har i 1999 videreutviklet sine hjemmesider på internett. Sidene er knyttet til Den norske kirkes hjemmesider, og legger foreløpig vekt på informasjon om nyreligiøsitet. Instituttet har også i 1999 ordnet materiale innkommet fra Observer til klipparkiv i nyreligiøsitet etter et omfattende emneregister, og tilrettelagt det for brukere fra utdanningsinstitusjoner og organisasjoner som samarbeider om prosjektet. Disse var med i 1999: Det Teologiske Menighetsfakultet, Institutt for Kristen Oppseding, Emmaus, Fjellhaug skoler og Luthersk Bibel- og Menighetsseminar (Den Evangelisk-Lutherske frikirke).

Et yter også service overfor bl.a. presse, institusjoner og privatpersoner som henvender seg for å få informasjon om misjon, eller med spørsmål om religion og nyreligiøsitet.

2.3. Biblioteket

Egede Instituttets bibliotek hadde i 1999 en tilvekst på 50 bind. Det gir en total mengde på 10.758 bind innen feltet missiologi, 3. Verdens teologi, religions- og kulturmøtet, nyreligiøsitet. Det ble konvertert 670 titler av bibliotekets eldre bokmasse fra kortkatalog til database. I tillegg er det foretatt en gjennomgang av hyllene med sikte på å avdekke tidligere uregistrert eller mangelfullt registrert litteratur, og legge det inn i databasen. Det medfører at ca halvparten av instituttets totale bokmasse nå er registrert på data. Tidsskriftabonnementet omfatter 64 periodika. En stor del av disse utgis i den tredje verden.

Den lave tilveksten skyldes at innkjøp har vært nedprioritert for å gi rom for en ressurskrevende omlegging av biblioteksystemet fra Micromarc til BIBSYS. Omleggingen ble gjennomført i 1999 og har bl.a. krevd en omfattende kursdeltagelse for instituttets bibliotekar. Den foreløpige nedprioriteringen av innkjøp vil bli kompensert i år 2000.

Omleggingen av instituttets biblioteksystem til BIBSYS er et viktig skritt i utviklingen av biblioteket. Systemet brukes i dag av de aller fleste universiteter og offentlige høyskoler (over 60) i Norge. For brukerne vil det gi økt tilgang til litteraturen da alle med internett-tilknytning kan søke direkte i BIBSYS. For EI vil det gi betydelige besparelser på driftssiden. Omleggingen av biblioteksystemet framstår derfor som et viktig effektiviserings- og rasjonaliseringstiltak ved instituttet.

Utlån og referansespørsmål har vært tilnærmet som i det foregående år. Det har, p.g.a. det nære biblioteksamarbeidet med Menighetsfakultetet, tidligere ikke vært mulig å ta ut separat utlånsstatistikk for EI. Fra og med omleggingen til BIBSYS er dette nå mulig.

Utlånsstatistikken etter omleggingen, dvs. for årets fire siste måneder viser et totalt utlån for EIs bibliotek på 233 titler + 33 fornyelser.

2.4. Norsk tidsskrift for misjon/publikasjoner

Egede Instituttet har i 1999 utgitt 3 nummer á 64 sider av Norsk tidsskrift for misjon. I tillegg kommer et temahefte om *Kvinner i misjon*, NOTM 3/99, 100 s. De ordinære numre har inneholdt faglige artikler om misjonsvirksomhet og -strategi, kirke og misjon, 3. verdens teologi og global kristendom, andre religioner, foruten rapporter, oversikter og bokanmeldelser.

Temaheftet/publikasjonen *Kvinner i misjon* er et bidrag i kvinneforskningen, som ønsker å presentere og stimulere et relativt lite

kjent, men på mange måter banebrytende forskningsarbeid om kvinner i misjon, drevet av kvinner. Bidragsyterne er religions- og samfunnsvitere. Deres deltagelse reflekterer en «oppdagelse» av misjonsarbeidets samfunnsmessige betydning og kristen misjon som en av de mest betydelige religiøse impulser i vår tid gjennom sin dybde- og breddevirkning og sitt nyskapende potensiale. Fordi misjonsarbeidet bærer et kvinnelig fortegn som ellers langt på vei er blitt usynliggjort og dermed oversett, er misjon et svært interessant område for kvinneforskningen.

Instituttet inngikk i 1999 en samarbeidsavtale med Tapir forlag om utgivelsen av NOTM. Tidsskriftets opplag er 500. Antall abonnenter er 380. Redaktører er prof. dr. theol. Jan-Martin Berentsen ved Misjonshøgskolen, Stavanger (ansv.) og instituttleder Tore Laugerud.

Egede Instituttet har i 1999 gitt publiseringsstøtte til *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles*, som planlegges utgitt i serien Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament (WUNT) på J.C.B Mohr forlag. Boka inneholder foredrag, flere av dem av banebrytende betydning, av en rekke internasjonalt kjente nytestamentlere holdt på et symposium ved Misjonshøgskolen, høsten 1998.

2.5. Seminar- og foredragsvirksomhet

Missiologisk forum er et misjonsfaglig forum under Egede Instituttet. Formålet er å: a) stimulere til forskning og studier; b) skape kontakt- og faglig utveksling på tvers av kirke-, organisasjons- og institusjonsgrenser; c) utgjøre et forum for presentasjon og tilbakemelding på egne arbeider; d) informere om trender og tendenser innen internasjonal forskning. I 1999 har det vært avholdt tre møter: Dr. Chitra B. Chetri, Nepal: *The Church encountering religious plurality*, Dr. Wilson B. Niwagila, Tanzania: *Partnership in Mission, an African perspective*, Dr. Kwame Bediako, Ghana: *Globalisation from below. Africa in a new world Christian Order*. Styret har besluttet å ikke videreføre virksomheten i Missiologisk forum i år 2000. Gjennom dette ønsker en å omprioritere instituttets knappe ressurser inn i andre store og viktige oppgaver (jmf. forsknings-prosjektene en for tiden er inne i). Beslutningen har sammenheng med svakt frammøte på de senere møter i Missiologisk forum, til tross for at internasjonale toppnavn har vært innledere/foredragsholdere.

I samarbeid med Institutt for Sjelesorg var EI i 1999 vertskap for en årlig *fellesskandinaviske fagkongress for sektofferproblematikk*. Kongressen er initiert av Egede instituttet og ruller mellom de

skandinaviske land.

I samarbeid med Kirkerådet og Institutt for Sjelesorg arrangerte EI i mai et årlig *kurs for kontakt- og ressurspersoner i bispedømmer og frikirker* som arbeider med kirkens møte med nyreligiøsiteten. I tillegg har instituttet drevet foredrags- og undervisningsvirksomhet i religionsvitenskap og nyreligiøsitet ved undervisningsinstitusjoner og i ulike samfunnsetater.

2.6. Veiledning og sjelesorg

Også i 1999 har instituttet drevet veiledning bl.a. overfor foreldre som henvender seg i forbindelse med at deres barn har deltatt i sekter eller annen religiøs virksomhet med destruktive virkninger. Videre drives det sjelesorgeriske samtaler for å rehabilitere avhoppere fra slike bevegelser. Samtalene drives både individuelt og i grupper. Det er opprettet to samtalegrupper for sektofre. Instituttet har også drevet faglig veiledning, bl.a. i oppgaveskriving overfor studenter.

2.7. Nettverksarbeid

Gjennom sitt medlemsskap i *NIME* (Nordisk institutt for misjonsforskning og ekumenisk forskning) og *IAMS* (International Association for Mission Studies), som begge i sin tid ble dannet med Egede Instituttet som en viktig modell og pådriver, holder instituttet kontakt med det internasjonale forskningsmiljøet. Gjennom NIME deltar instituttet i flere internordiske forskningsprosjekter.

Det viktigste er *Missio Nordica*-prosjektet, som sikter på å gi en mest mulig fullstendig bibliografisk oversikt over bøker, artikler og upublisert materiale om misjon og tilgrensende fagområder som skrives i Norden eller av nordiske forfattere. Prosjektet har f.o.m. 1998 avviklet den skriftlige utgaven til fordel for internett-basert informasjon. Egede Instituttet er det organisasjonsmessige forankringspunktet for *Missio Nordica* i Norge, og har ansvar for informasjon om og finansiering av prosjektet. Andre forskningsprosjekter EI deltar i gjennom NIME gjelder *Nordiske misjonsarkiver og Religionsteologi*.

I tillegg til de skandinaviske og internasjonale faglige nettverk som er nevnt ovenfor, relaterer Egede Instituttet til hele bredden av norsk misjonsvirksomhet gjennom sitt medlemsskap i Norsk Misjonsråd, og til andre kirkelige og frikirkelige aktører i nyreligiøsitetsarbeidet gjennom sin deltagelse i *Kirkerådets Samrådsgruppe for nyreligiøsitet*.

Som et frittstående institutt er Egede Instituttet ikke bundet opp

til bestemte organisasjonsinteresser og -behov. Instituttet fungerer som en *paraphyorganisasjon* for de missiologiske miljøer i Norge og fremmer kontakt, samordning og konkrete samarbeidstiltak. Med sin *utadvendte profiltjener* Instituttet samtidig samfunnet med forskning og informasjon om et felt av stor betydning både nasjonalt og internasjonalt, og fremmer kontakt og samarbeid mellom de kirkelige missiologiske fagmiljøene og almene forskningsmiljøer.

3. Økonomi

Regnskapet for 1999 viser et årsresultat på kr. 48.475. Herav ble kr. 28.000 avsatt til Egede Instituttets forskningsfond. Kr. 20.475 ble tilført egenkapitalen, som dermed utgjør kr. 57.985 pr. 31.12.99. Overskuddet var planlagt og helt nødvendig for å rette opp driftskapitalen som var kraftig beskåret p.g.a. underskudd i tidligere år.

3.1. Inntekter

Egede Instituttet driver sin virksomhet på grunnlag av støtte fra staten, private gaver og tilskudd og prosjektinntekter/forretningsinntekter. På 1970-tallet ble statsstøtten instituttets viktigste inntektskilde. De siste seks år er denne blitt redusert, og instituttet har vært avhengig av å øke egenandelen i budsjettet/regnskapet. Fra et nivå på kr. 236.000 i 1993 er egenandelen økt til kr. 677.000 i budsjettet for år 2000. Det betyr at statsstøtten, som i 1993 utgjorde 53,5 % av instituttets totale inntekter, i år 2000 vil være redusert til 27,5 % av inntektene. Konkret mottok instituttet kr. 250.000 i statsstøtte i 1999.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av private gaver og tilskudd som kommer fra instituttets tre hovedstøttegrupper: *privatpersoner*, *menigheter (i DNK)* og *kirkesamfunn/ misjonsorganisasjoner*.

Årstill	Private gaver	Antall givere	Kirkeofringer	Misjonsorg./kirkesamfunn
1990	21.910		42.882	103.453
1991	20.325		26.857	92.618
1992	22.947		25.667	60.750
1993	24.600	123	31.462	47.800
1994	24.520	123	37.487	57.900
1995	33.500		28.167	69.000
1996	34.250		36.738	65.450
1997	41.050	112	23.401	63.950
1998	43.175	114	13.452	61.350
1999	40.955	111	24.324	154.700

Vi vil gjerne kommentere to forhold: 1) Takket være en økning i støtten fra misjonsorganisasjoner på kr. 100.000 (fra Stiftelsen Areopagos) til totalt kr. 154.700 i 1999 var det mulig for instituttet å opprettholde aktiviteten midt i en fase hvor det opplever at dets tjenester blir stadig mer etterspurt. 2) Gaver fra privatpersoner (kr. 40.955) har blitt viktigere for instituttet, parallelt med at kirkeofringer (24.324) har gått ned.

Forretningsmessige inntekter kom fra *Kirkerådet* (utredningsarbeid) kr. 30.000 (er i regnskapet ført opp under kirkesamfunn/misjonsorganisasjoner), *nyreligiøsitetsarbeidet*, kr. 4.620, *Missiologisk forum* kr. 3.100, *Diverse inntekter* kr. 24.598 og *Norsk tidsskrift for misjon* kr. 149.588 (brutto). I tillegg hadde instituttet en inntekt på kr. 40.000 fra prosjekt folkereligiøsitet og nyreligiøsitet.

3.2. Utgifter

I 1999 var personalkostnadene kr. 383.697. Husleia var kr. 24.284 og utgifter til biblioteket kr. 39.439 + kr. 11.855 (kurs BIBSYS). Utgifter til kontorhold og diverse beløp seg til henholdsvis kr. 8.134 og 14.661. Spesielle utgifter i forbindelse med nyreligiøsitetsarbeidet beløp seg til kr. 6.234, faglige reiser kr. 5.592 og revisjons- og regnskapshonorarer kr. 17.150. NOTMs utgifter var i 1999 kr. 162.364.

4. Utblikk

Det foregår for tiden en prosess for nedleggelse av de fleste viktige nettverk og nettverksorganisasjoner innenfor norsk misjon og evangelisering for å samle disse i et nytt *Norsk råd for misjon og evangelisering* (NORME). Samtidig arbeider *Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon/Stiftelsen Areopagos* med planer om å investere i et «Misjonens hus» i Oslo. Ei følger begge disse prosessene med interesse. Det vil kunne bli aktuelt å utrede en nærmere organisasjonsmessig tilknytning både til NORME og Areopagos. Til grunn for disse overveielserne vil det ligge vurderinger av både strategisk og ressursbesparende karakter.

Virksomheten anses å ikke forurense det ytre miljø.

Tore Laugerud instituttleder	Tormod Engelsen styreleder	Lars-Erik Nordby nestleder
Jan-Martin Berentsen	Mirjam Bergh	Sigrun Møgedal
Ernst Harbakk	Kristin Norseth	Harry Vik